

[Landbrugsministeren.]

samling, og jeg vil gerne her over for hr. Niels Eriksen bekræfte, at det er min hensigt at fremsætte et sådant lovforslag, men det ændringsforslag, jeg stillede, var af mig tænkt som et tilbud, forudsat at der i udvalget var enighed om at acceptere det. Vedrørende jordlovsudvalget var det jo en gældende lov, man greb ind i ved det oprindelige ændringsforslag, og når enighed ikke kunne opnås, og under hensyn til, at der efter statshusmandsloven skal være nyvalg 1. november i år, og at vi ikke kan forvente, selv om vi vil lægge pres på for at få den nye lov gjort færdig, at dette lykkes inden 1. april 1971, har jeg fundet det rimeligt kun at forlænge funktionsperioden for husmandskommissionerne, hvis funktionsperiode jo udløb den 1. april i år.

Dette, at denne enighed ikke kunne opnås, er begrundelsen for, at jeg har stillet det ændringsforslag, som flertallet i øvrigt er gået ind for, og jeg skal med disse bemærkninger anbefale, at man stemmer imod det af mindretallet stillede ændringsforslag.

Risgaard Knudsen: Jeg forstår på ministerens sidste udtalelser, som jeg i øvrigt takker for, at man allerede i begyndelsen af næste samling kan forvente, at der bliver fremsat forslag til ny statshusmandslov.

Allerede af den grund står jeg uforstående over for, at ministeren i bemærkningerne til sit ændringsforslag har anført, at man ikke med sikkerhed kan anføre, at en ny statshusmandslov vil være vedtaget inden 1. april 1971. Det forekommer mig under hensyntagen til disse oplysninger, at der er et og andet, som ministeren i høj grad står usikker over for, hvad angår spørgsmålet om en ny statshusmandslov.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Blot den korte bemærkning til hr. Risgaard Knudsen: Ét er at give løfte om at fremsætte et lovforslag, noget andet er at give løfte om at gøre det færdigt til en bestemt tid. Vi har jo erfaring for, at der kan gå længere tid, ofte længere tid end ønskeligt, inden det sker, og det er derfor, jeg har stillet dette ændringsforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-4, ændringsforslag nr. 1, § 5, således ændret, ændringsforslagene nr. 2 og 3, § 6, således ændret, ændringsforslag nr. 4, § 7, således ændret, § 8, ændringsforslag nr. 5, § 9, således ændret, og § 10 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 om indsættelse af en ny paragraf forkastedes med 63 stemmer mod 39; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 7 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 8, § 11, således ændret, og §§ 12 og 13 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 143) findes i tidenden sp. 4282, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 905).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *Sigsgaard* og *Kjær Rasmussen*:

Til § 1.

Nyt nummer.

1) Efter nr. 31 indsættes som nyt nummer:

„00. § 22, stk. 8, affattes således:

„Stk. 8. Undervisningsministeren fastsætter regler for angivelse af, at realeksamensniveau er opnået i enkelte fag i de i § 13, stk. 5, omhandlede beviser.“

Til nr. 32.

2) Nr. 32 affattes således:
„32. § 22, stk. 9, ophæves.“

Nyt nummer.

3) Efter nr. 75 indsættes som nyt nummer:

„00. I § 64, stk. 1, udgår 2. punktum.“

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

Det anses for rimeligt, at eleverne får adgang til at nå realeksamensniveau i enkelte fag og at få dette attesteret i beviserne for 9. og 10. klasseprøverne.

Til nr. 2.

Ændringsforslaget er redaktionelt.

Til nr. 3.

2. punktum i lovens § 64, stk. 1, fastsætter begrænsninger i adgangen til afvigelser fra lovens bestemmelser med henblik på forsøgsarbejde, for så vidt angår realafdelingen. Da der netop i realafdelingen er særlig stort behov for forsøgsarbejde, foreslås bestemmelsen ophævet. En gennemførelse af ændringsforslagene nr. 1-3 vil i øvrigt være forberedelser til gennemførelsen af den udelte 10-årige skole.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Karl Max Rasmussen: Mit parti kan ikke stemme for de af fru Gunhild Due stillede ændringsforslag, men vil undlade at stemme.

Hvad ændringsforslaget vedrørende § 17 angår, kan jeg sige, at vi ikke alene har sympati for en udelte skole, men at vi virkelig ønsker den udelte skole etableret. Derfor stillede mit parti også i sidste samling under behandlingen af ændringer i skoleloven forslag om, at kommunerne skulle have adgang til at etablere udelte skole til 7. klasse; forslaget blev vedtaget, og der er nu kun ganske få procent delte klasser tilbage. Selv om vi vedtog fru Gunhild Dues ændringsforslag, ville det alligevel ikke kunne få virkning for det kommende skoleår, men først fra det

næste igen, og til den tid skal vi alligevel til at ændre på loven, helst gennemgribende. Vi vil da ikke nøjes med nogle lapperier, vi vil ikke nøjes med en udelte skole til 7. klasse, men forventer den udelte skole gennemført til tops.

Den nugældende skolelov vil selv med de ændringer, som nu foretages, stadig først og fremmest uddanne børnene til et, skal vi sige statisk samfund. Selv om der skete noget ved loven af 1958, da der kom noget mere liv, særlig når vi ser på de ældste klasser, er der med den struktur, skolen har, tale om en skole for et statisk samfund. Men da samfundet er inde i en så rivende udvikling, kan vi ikke blive ved at have denne struktur. Skolen skulle gerne være sådan, at den også kan fungere, leve op til de krav, der vil blive stillet til den om blot 10-15 år, hvor samfundet vil være et andet end i dag. En langsigtet ændring af skoleloven, som formentlig allerede er påbegyndt for at skulle være færdig om senest 1½ år, må være sådan formet, at skolen vil kunne leve op til de krav, som samfundet til den tid vil stille, såvel hvad angår skoleplaner som undervisningsplaner.

Den nuværende skole med dens deling af børnene i såkaldt bogligt begavede og ikke-bogligt begavede får ikke alle eyner frem, og derfor må kravet til en ny skolelov være en udelte skole, begyndende med det 8. skoleår i 1972 og videreført med det 9. og 10. skoleår i 1973 og 1974, byggende på nogle obligatoriske fag og med et rigt udvalg af valgfri fag og med prøver på forskellige niveauer. Folkeskolen må indrettes efter en målsætning, der må fastlægges for al uddannelse i fremtiden.

Hvad angår § 37, kan jeg faktisk ikke se, at det, fru Gunhild Due foreslår, gør den forskellig fra dens nuværende udformning, og derfor vil vi også undlade at stemme om ændringsforslag nr. 2.

Hvad angår ændringsforslagene fra VS, vil vi stemme imod de to første, fordi vi mener, de er overflødige. Men det tredje ændringsforslag vil vi stemme for, idet det er identisk med, hvad mit parti foreslog, da vi sidst ændrede i skoleloven.

Altså: vi vil undlade at stemme om de af SF stillede ændringsforslag og stemme imod de to første af de af VS stillede, mens vi vil stemme for forslaget om ændring af forsøgs-

[Karl Max Rasmussen.]

paragraffen, § 64, og naturligvis for de af ministeren stillede ændringsforslag. Samtidig vil jeg gerne udtrykke en vældig tilfredshed med, at vi nu får afskaffet det ganske forældede bødesystem, som vi har måttet trække med alt for længe, og som faktisk ikke er til nogen som helst nytte.

Ellen Strange Petersen: På min gruppes vegne vil jeg gerne anbefale lovforslaget og de ændringsforslag, der er stillet af undervisningsministeren. Ændringsforslag nr. 4 går som nævnt af hr. Karl Max Rasmussen ud på, at man afskaffer det system, at forældre skal betale bøder, når børnene forsømmer skolen uden lovlig grund. Vi har i undervisningsudvalget uden undtagelse været enige om, at det var en forældet bestemmelse, hvilket bl. a. kunne ses af bøderne, som for årtier siden var fastsat til en krone pr. dag pr. barn. Ingen af os havde tiltro til, at sådanne bøder eller truslen om, at faderen kunne indsættes til afsoning af bøderne, havde nogen særlig gavnlig virkning på børnenes skoleliv. Vi tror mere på, at pædagogiske og socialpædagogiske foranstaltninger kan modvirke skulkingstendenser, så vi er altså alle stemt for at fratage kommunekasserne denne indtægtskilde.

Jeg vil derimod anbefale, at man stemmer imod de ændringsforslag, der er stillet af socialistisk folkeparti og venstresocialisterne. I bemærkningerne til venstresocialisternes ændringsforslag siges det, at deres vedtagelse vil betyde, at man forbereder gennemførelsen af den udelte 10-årige skole. Der har i undervisningsudvalget været flertal for, at overvejelserne med hensyn til en større skolereform burde vente de 2 år, der er, til udvidelsen af undervisningspligten skal begynde, og jeg troede ærlig talt, at hele udvalget eller den allerstørste del af det var stemt for dette.

Det lovforslag, vi har til anden behandling i dag, betyder først og fremmest, at skoleloven tilpasses fem dages ugen. Enkelte moderniseringer som f. eks. noget tidligere sprogundervisning og fælles fag for drenge og piger bliver dog som omtalt ved første behandling gennemført. Men store principielle ændringer er undgået.

Som det fremgår af betænkningen, har udvalget trods tidspres nøje gennemdrøftet

en række af de problemer, der blev omtalt ved første behandling. Det fremhæves, at hvor der måtte findes elevråd eller andre former for elevsammenslutninger, bør disse have adgang til at fremkomme med forslag til lærerråd og skolenavn om udformning af skolens særlige ordensreglement og have adgang til at deltage i forhandlingerne herom. Det understreges i betænkningen, at lærerne ud over det pligtige årlige timetal har pligt til at varetage en række opgaver uden direkte forbindelse med undervisningen, bl. a. med at holde kontakt med elevernes hjem, gennemføre lejrskoleophold o. lign. Der skal ikke fastlægges generelle retningslinjer for disse ting, men udvalget regner med, at de lokale skolemyndigheder kan og vil tilrettelægge disse aktiviteter efter de lokale forhold og behov, og at der ikke mindst med hensyn til skolernes udnyttelse af lørdagen til fritidsaktiviteter er betydelige opgaver for de nye skolenævne.

Det fremgår også af betænkningen, at problemet med at få latin- og franskundervisning indpasset i realafdelingen i en fem dages uge skulle være løst, sådan at ingen elev behøver at få mere end 32 timer om ugen. Det fremhæves i denne forbindelse stærkt i betænkningen, at normaltimesteplanen er af vejledende karakter og altså ikke skal følges slavisk. Det er mit håb, at skolenævnene virkelig vil sætte sig ind i timeplanlægningen på skolerne og yde deres bidrag til, at man på de enkelte skoler får så god en løsning som muligt af fagfordelingen inden for de fastsatte normer.

Udvalget har også drøftet spørgsmålet om handicappede elevers undervisning. Jeg tror, vi alle er interesserede i, at flest muligt handicappede elever kan blive undervist i et almindeligt skolemiljø, og udvalget har med tilfredshed erfaret, at socialreformkommissionen skal undersøge nødvendigheden af at opretholde specialskoler for handicappede på landsbasis, specielt blinde- og døveskoler.

Der er én ting, vi ikke har fået drøftet i udvalget, og det er undervisningsplanen for den seksualundervisning, der nu ifølge lovforslaget skal være obligatorisk for folkeskolen. Den vejledende plan for undervisningen er ikke nået frem til udvalget. Jeg beklager, at den er så sent på vej, og jeg vil anmode ministeren om, at det faste undervisningsudvalg, der jo også skal arbejde, efter at

[Ellen Strange Petersen.]

dette lovforslag er vedtaget, får udkastet at se, så snart det foreligger. Jeg erkender, at lovforslaget ikke har kunnet udskydes af denne grund; jeg skal derfor indstille, at man nu vedtager det med de af ministeren stillede ændringsforslag, og jeg gentager min opfordring til at stemme imod de af SF og VS stillede ændringsforslag.

Anna Sejerøe-Olsen: Hovedsigtet med de lovændringer, vi har til behandling, er at få gennemført fem dages ugen i folkeskolen. Men som følge af det og ud over det er der stillet en række forslag om ændringer af loven. De vil medføre, at de nyvalgte skolenævne får noget at se til, også ud over de opgaver, de har fået tildelt efter styrelsesloven. De skal være med til at lave en fornuftig tilsynsordning for de elever, der desværre vil få mellemtimer. Der må skabes mulighed for, at eleverne, hvis de ønsker det, kan udnytte disse timer til at læse deres lektier — eller nogle af dem i hvert fald.

I udvalget har vi også drøftet anvendelsen af de gennemsnitlig 250 timer om året, som lærerne har forpligtet sig til ud over den egentlige undervisning. Her har undervisningsministeren over for udvalget nævnt en række opgaver, som lærerne vil komme til at beskæftige sig med, og som de også i forvejen arbejder med: kontakt mellem skolen og elevernes hjem, deltagelse i kollegiale konferencer, planlægning af undervisningen, lærerrådsmøder, medvirken ved gennemførelse af lejrskoleophold, sociale opgaver vedrørende eleverne og gennemførelse af prøver og eksaminer.

Det må indrømmes, at bl. a. de opgaver, ministeren har peget på, med årene er kommet til at tage stadig mere af lærernes tid. Ministeren har ikke ønsket at fastlægge generelle retningslinjer for disse aktiviteter, men overlader det til de kommunale skolemyndigheder. Jeg tror, det er rigtigt, at det bliver skolenævnene, der i samarbejde med lærerne fastlægger rammerne. Man vil så kunne tage et rimeligt hensyn til de lokale forhold. I bemærkningerne er det nævnt, at skolenævnene må tage stilling til, hvordan skolerne om lørdagen kan udnyttes til fritidsarbejde eller sociale aktiviteter, og endvidere vil det blive skolenævnenes opgave at skabe et samarbejde med elevråd eller elev-

sammenslutninger på de skoler, hvor man er kommet i gang med et sådant arbejde. Det er værdifulde opgaver, der hermed er lagt ud til de folkevalgte, og det vil for den enkelte skole betyde uhyre meget, at der skabes et godt samarbejde mellem elever, forældre og lærere, og hvor et sådant samarbejde skabes, eller hvor det allerede findes, vil der være gode forudsætninger for et trivselsmiljø.

Vi har i udvalget med en enkelt undtagelse været enige om at understrege de muligheder, der ligger i, at normaltimesteplanen er vejledende og kan fraviges lokalt. Det medfører bl. a., at de elever, der vælger fransk og latin, ikke behøver at have mere end 32 ugentlige timer, mens de, der måtte ønske det, godt kan have flere. Det medfører også, at skoler, der har lokaler til det, kan sætte tre ugentlige gymnastiktimer på timeplanen til de første fem årgange. Ønskes der tre gymnastiktimer ud over 5. klasse, må der tages en time fra et andet fag. Ved første behandling sagde jeg, at to ugentlige timers kropstræning må være det absolutte minimum i skolen. Gennem videnskabelige undersøgelser har man fundet frem til, at der må mindst tre ugentlige lektioner til, hvis man vil opnå en virkelig konditionstræning, altså indvirke gunstigt på hjerte- og lungefunktionen, mens man med to ugentlige timer kun opnår en påvirkning af muskulaturen. Disse kendsgerninger sammen med børns ændrede livsvaner må give skolefolk og forældre anledning til fortsatte overvejelser af, hvordan vi kan sikre børnenes sundhed gennem opvæksten.

Den ordning for den normale anvendelse af deletimer, ministeren har nævnt for udvalget, er jeg tilfreds med, og jeg vil takke ministeren for tilsagnet om, at deletimer også kan gennemføres på den måde, at alle elever er i samme lokale, men undervises af to lærere, således at lærerne bistår hinanden i undervisningen. Jeg er indforstået med, at særlige forhold må gøre sig gældende, for at en sådan ordning kan tillades. Men der er adskillige steder, hvor et knebent antal lokaler eller buskørsel kan gøre det nødvendigt at benytte denne ordning.

Mange større børn har en del problemer at tumle med. Det kan være forholdet til forældrene, til lærerne eller kammeraterne, som brænder på. De kan trænge til at møde

[Anna Sejersø-Olsen.]

en udenforstående, som vil høre på dem og give vejledning. Udvalget har henstillet til læseplanudvalget at tage bl. a. dette spørgsmål op til overvejelse, inden loven skal revideres.

Venstre kan stemme for lovforslaget med de af ministeren stillede ændringsforslag. De af fru Gunhild Due stillede ændringsforslag kan vi ikke stemme for, ligesom vi vil stemme imod de af hr. Sigsgaard og hr. Kjør Rasmussen stillede ændringsforslag.

Meta Ditzel: Som nævnt vil dette lovforslag efterfølges af en større revision af folkeskoleloven, og mit parti finder derfor ikke nogen grund til at stemme for SF's ændringsforslag eller for dem, der er stillet af VS. Jeg vil gerne i forbindelse med ændringsforslag nr. 3 fra VS gøre opmærksom på, at det drejer sig om et forsøgsarbejde i skolen, som vi netop i fjor har taget stilling til; vi har fået vedtaget en ganske god ordning, der kan virke, indtil vi får den næste revision; og vi finder ingen grund til nu at ændre den ordning, vi selv lige har vedtaget.

I min ordførertale ved første behandling udtrykte jeg nogen betænkelighed ved, at musiktimerne ville glide ud af 7. klasse, og derfor er jeg glad for, at jeg nu ved anden behandling kan takke ministeren for imødekommenhed over for det fag. Det vil blive muligt at lægge korsangstimer ind i undervisningsplanen, hvor også elever fra 7. klasse kan deltage, og desuden vil man, forstår jeg, fra begyndelsen af skoleåret 1971-72 søge at gøre det muligt at tilbyde timer i frivillig musikundervisning. Det er et spørgsmål, som vi har haft for i udvalget, og som vi altså har haft glæde af at forelægge for ministeren.

Som bekendt har begrænsningen i antallet af gymnastiktimer vakt røre i flere kredse, hvad den foregående taler også var inde på. Vi har drøftet spørgsmålet i udvalget, og jeg finder det hensigtsmæssigt at gøre opmærksom på, at det, når det drejer sig om klasserne fra 1. til 5., vil være muligt at lægge

en tredje gymnastiktime ind uden at tage den fra noget andet fag. Det bliver straks vanskeligere, hvis man skal til at finde en tredje gymnastiktime i de større klasser, men jeg kan ikke lade være med at udtrykke håbet om, at det vil blive muligt at finde en udvej for at få endnu en time til ikke alene gymnastik, men idræt i det hele taget, også til de større klasser.

Der har fra skolens side været udtrykt nogen ængstelse for, at man under planlægningen af fem dages ugen nu vil få større problemer med hensyn til de mellemtimer, da eleverne skal være på skolen og skolen altså føre tilsyn med dem. Vi har også drøftet det spørgsmål i udvalget og er enige om, at det må være de stedlige skolemyndigheder, som skal tage sig af det problem; det må være en opgave for de nye skolenævne at tage sig af.

En anden vigtig opgave for de nye skolenævne vil det blive at være med til at tilrettelægge eller udvide de opgaver, som nu i højere grad bliver stillet til lærerne uden for undervisningstiden. Man må da håbe, at der bliver tid til og mulighed for også i den forbindelse at tage sig af spørgsmål som elevernes personlige problemer, elevindflydelse og uddannelsesvejledning og i det hele taget problemer, som betyder så meget for elevernes trivsel i skolen. Det er altså spørgsmål, som udvalget som allerede nævnt anser for meget betydningsfulde og foreslår taget op til behandling i læseplanudvalget i forbindelse med den større revision af folkeskoleloven. Men jeg tror, at man kan nå et stykke ad vejen, også før vi når til den revision, hvis man virkelig får et godt samarbejde i gang nu mellem skolen, lærerne og eleverne.

Med hensyn til elevindflydelse vil jeg for øvrigt gerne udtrykke mit partis tilfredshed med, at man under udvalgsarbejdet har kunnet blive enig om, at det må være rimeligt, at repræsentanter fra elevråd, hvor de findes, får adgang til at komme med forslag til lærerrådet angående spørgsmål som ordensreglement, og at de også kan få mulighed for at deltage i forhandlinger om det

[Meta Ditzel.]

spørgsmål. Det må absolut være et fremskridt.

Så vil jeg selvfølgelig også som noget positivt nævne ministerens ændringsforslag, som går ud på at ophæve det forældede bødesystem. Vi må være nået så langt, at vi kan finde andre forholdsregler, når vi skal modarbejde forsømmelser, og det er vi altså også.

Mit parti vil anbefale at stemme for lovforslaget med de ændringsforslag, ministeren har stillet, og stemme imod mindretallets ændringsforslag.

Gunhild Due: Jeg er ganske klar over, at der snart kommer en revision af denne lov, og jeg har derfor også undladt at stille en lang række ændringsforslag, som det sådan set kunne være fristende at stille. Jeg har dog ment, at jeg allerede nu gerne ville have ophævet muligheden for at dele eleverne i 6. klasse. Det finder jo ikke sted så forfærdelig mange steder længere, og vi kunne lige så godt tage skridtet helt ud og standse denne mulighed nu. Jeg tror, de allerfleste er enige om, at det bør ændres.

Med hensyn til mit ændringsforslag nr. 2 til § 37 er jeg i går blevet klar over, at det egentlig burde stilles til § 15 også, fordi det ellers kun drejer sig om Københavns skolelov. Vi har jo den trossede ordning, at vi har to sæt paragraffer, et for København og et for resten af landet. Men skulle man gå hen og vedtage det, hvad jeg ikke har meget håb om efter at have hørt ordførerne, kan jeg jo nå at stille det samme ændringsforslag til § 15 til tredje behandling, så vi kan få det ensartet over hele landet. Ændringsforslaget går ud på at tydeliggøre bestemmelsen om elevernes opøvelse til selvvirksomhed, og det var en imødekommelse, som jeg godt synes udvalget kunne have givet de dygtige repræsentanter for elevernes sammenslutning, der var hos udvalget.

Jeg er glad for, at udvalget pludselig og i allersidste øjeblik fandt ud af, at man vist egentlig godt kunne leve videre, selv om man afskaffede det forældede bødesystem. Det er dog altid noget.

Jeg kan stemme for VS' ændringsforslag. De er helt i overensstemmelse med SFs egen målsætning for skolen. Jeg vil bare sige, at

når det drejer sig om forsøgsarbejde, er det klart, at paragrafferne må være i orden, men det er også et økonomisk og et praktisk spørgsmål, og det er VS sikkert også ganske klar over.

Som det fremgår af min mindretalsudtalelse, kan vi ikke medvirke til lovforslagets vedtagelse ved tredje behandling. Det er udmærket, at de enkelte ordførere her står op og trøster sig med, at normaltimeplanen er vejledende, men vi ved alle sammen godt, at den i realiteten bliver fulgt fra komma til komma. Vi ved det i udvalget, vi får det at vide, hvis vi går ud og taler med skolefolk, og vi får det at vide, hvis vi taler med alle de mennesker, som er involveret i dette arbejde. Derfor er det en tom trøst, og derfor vil jeg ikke være med til at tage ansvar for loven. Jeg mener, at den er for stram; den giver ikke muligheden for den frihed, som skolerne i dag burde have til at gøre arbejdet ikke alene bedre for eleverne, men for alle, der arbejder ved skolen, så de ligesom kunne få større udfoldelsesmuligheder, få lov til at leve op til nogle af de ideer og intentioner, de har.

Så er der endelig også det, som jeg synes er en uting, at man simpelt hen har været i gang med at planlægge næste års skolegang efter dette lovtorslag, inden udvalget var færdig med det. Det skyldes, at lovforslaget er fremsat for sent. Jeg er godt klar over, at man ude omkring i de forskellige skolevæsen er nødt til at begynde at planlægge, men de har altså siddet og planlagt efter forslaget, så udvalget i realiteten ikke har haft mulighed for at komme med ændringer af betydning, og det synes jeg faktisk er forkasteligt.

Sigsgaard: Vi har jo desværre realeksamen endnu her i landet og vil måske beholde den i nogle få år. Det skader selvfølgelig i høj grad de elever, som ikke får dette blå stempel — for sådan opfattes realeksamen desværre stadig væk i mange kredse, så vidt jeg har forstået også tit inden for stat og kommune, til skade for 9. og 10. klasse-eleverne. Jeg synes, det er et ganske ædelt formål at prøve på at undergrave denne realeksamen i så høj grad, som det overhovedet er muligt, for den er udtryk for en urimelig forskelsbehandling af de unge. Det er derfor,

[Sigsgaard.]

jeg for VS har stillet de to første af de tre ændringsforslag, vi har måttet stille uden for betænkningen.

Så længe vi opretholder realeksamenssystemet, finder vi, at det må være rimeligt, at elever, som ikke går i realafdelingen, men i 8., 9. og 10. klasse, får adgang til at få dokumenteret, at de har nået realeksamensniveau i ganske enkelte fag og få det opført på deres afgangsbrev. Det er en begyndelse til at udviske forskellene mellem de to elevkategorier, som vi desværre stadig væk arbejder med.

Jeg er glad for den støtte, disse forslag har fået fra SF; men jeg må indrømme, at jeg er noget overrasket over, at socialdemokratiet ikke kan støtte dem. Hr. Karl Max Rasmussen gav udtryk for, at det var man simpelt hen imod, og jeg kan kun forstå det sådan, at socialdemokratiet altså fuldstændig har skiftet politik med hensyn til realafdelingen. Det var ganske andre toner, der lød her i folketinget, da det var hr. K. B. Andersen, der var ordfører. Man har selvfølgelig lov til at skifte politik, men så synes jeg bare, der er grund til at understrege, at man ikke fra socialdemokratiets side vil være med til at mindske skellene mellem de udvalgte og de bortvalgte — det er jo en sådan proces, der foregår i vore skoler i dag.

Det tredje ændringsforslag, vi har stillet, går ud på at fremme forsøgsarbejdet inden for realafdelingen; hvor der netop er så stort behov for det. Det vil man heller ikke være med til fra de forskellige partiers side, igen med undtagelse af SF, idet fru Gunhild Due dog understregede, at det også var et økonomisk spørgsmål. Det giver mig anledning til at gøre den bemærkning, at medens vi her i folketinget praktisk taget uden sværdslag oven i købet med begejstring fra alle partier, tror jeg, undtagen VS, gik ind for, at der hvert år skal bruges mellem 25 og 35 mill. kr. til en ny industriforskningsfond, som de ansatte ikke skulle have nogen som helst indflydelse på udnyttelsen af, står det anderledes til med folkeskolen, med uddannelsesforskningen. Der har man kunnet formå undervisningsministeren til at bevilge, er det ikke 800.000 kr. på et år til forskningsarbejde? Jeg synes nok, det giver anledning til eftertanke; så lidt bruger vi. Ser man på skolens forhold i dag, kan man

nok se, at der bruges for lidt, og det understreger ligesom det vigtige i at få lovbestemmelserne i orden — dette være også sagt til fru Gunhild Due — sådan at der i hvert fald ikke er nogen undskyldning for ikke at gennemføre forskningen og eksperimenterne.

Fru Gunhild Due har stillet nogle ændringsforslag, som hun netop for et øjeblik siden har omtalt. Jeg skal om dem sige, at vi med glæde kan støtte dem, ikke mindst forslaget om nu endelig at slippe af med delingen af eleverne ved begyndelsen af 6. klasse i boglig og ikke-boglig linje. Selv om det heldigvis kun er få, der i dag kommer ud for den deling, er det alligevel nogle hundrede, fremgår det af besvarelsen på et af udvalget stillet spørgsmål, og hvorfor skulle man så ikke tage skridt til at afskaffe delingen, når alle tilsyneladende er enige om, at den bør afskaffes?

Det forundrede mig igen her at høre den socialdemokratiske ordfører sige, at socialdemokratiet egentlig var så vældig enig i det forslag; han holdt en lang tale om, at det, vi skulle nå frem til, var noget endnu større og smukkere, nemlig en 10-årig enhedsskole, og da det var dette fjerne mål, der stod for hans blik og var i hans tanke, ville han ikke lade sig bremse af sådan et lille ubetydeligt forslag som det, fru Gunhild Due her har stillet. Se, på den måde kan man nogle gange komme til at begå nogle frygtelige fejltagelser, når man glemmer at snuppe de små fugle, man kan få i hånden, og kun har blikket vendt imod det himmelblå, der jo tit kan være lidt fjernt.

Jeg synes også, det er en lidt nem måde at slippe om ved tingene på. Jeg tager det op her, fordi det er en taktik, socialdemokratiet har brugt nogle gange her på det sidste. Den blev bl. a. brugt i forbindelse med den industriforskningsfond, jeg talte om før, hvor VS foreslog at give de ansatte indflydelse; der kom nøjagtig det samme frem: uha nej, det har ikke noget med den sag at gøre, vi må vente, til aktieselskabsloven skal revideres. Så kommer aktieselskabsloven til revision, men der sker ikke spor. Det er den samme taktik, der nu bringes i anvendelse. Jeg synes, det er en skidt begrundelse for at stemme imod — eller undlade at stemme, tror jeg det var for et godt forslag.

Vi vil altså gerne stemme for det og også

[Sigsgaard.]

for det andet forslag fra SF om at præcisere, at undervisningen skal være opøvelse til selvvirksomhed, jeg synes, det er et udmærket forslag, der her er kommet fra Landsorganisationen af Elever, og det er udmærket, at det er kommet frem også her i folketinget.

Men for lige at fortsætte med socialdemokratiets taktik med, at man egentlig så frygtelig gerne vil, og så holder man store taler om alt det smukke, man gerne vil, når man engang får mulighed for det, men forhindrer de små fremskridt, vil jeg tage noget frem, som den socialdemokratiske ordfører under behandlingen af forslaget om styrelsen af kommunernes skolevæsen sagde: Se, dengang havde jeg for VS stillt en række ændringsforslag om en større indflydelse for eleverne, mere åbenhed i arbejdet i skolenævn og decentralisering, således at den enkelte skole fik større indflydelse på sine egne forhold og alt ikke skulle dirigeres fra rådhusene rundt omkring. Til det sagde hr. Ejner Nielsen, den daværende socialdemokratiske ordfører — jeg tillader mig at citere fra Folketingstidende 1969-70, sp. 3153:

„De ændringsforslag, der er stillet af hr. Sigsgaard her til tredje behandling af lovforslaget om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v., kan mit parti ikke stemme for. Nogle af de synspunkter, der er nedfældet i ændringsforslagene, er mit parti ikke uvenligt stemt over for, men vi finder, at disse problemer bør tages op i forbindelse med revision af folkeskoleloven.“

Nu har vi en revision af folkeskoleloven, og nu ser vi, hvor lidt indhold der atter er gang var i det, vi hører fra socialdemokratiet, for hvad har man taget op? Ingenting af alt det, som man sagde man så gerne ville. Det var mundsvejr også dengang, og det er dybt beklageligt. I øvrigt viste det sig bagefter, da jeg studerede denne folkeskolelov nærmere, at det, man fra socialdemokratisk side sagde om, at de forslag, jeg havde stillet om elevdemokrati m. v., ikke hørte hjemme i styrelsesloven, men i folkeskoleloven, simpelt hen var forkert. Det havde ikke noget på sig. Forslagene om elevdemokrati m. v. hørte netop hjemme i styrelsesloven, hvor socialdemokraterne påstod, at de

ikke hørte hjemme; de var med til at forhindre, at der blev vedtaget noget, med henvisning til, at det skulle behandles under denne lov, hvor det intet har at gøre, sådan som traditionen er.

Jeg synes, det er et kedeligt billede, der på de områder, jeg her har nævnt, efterhånden tegner sig af socialdemokratiets uddannelsespolitik, efter at man har skiftet både ordfører og åbenbart linje.

Jeg må konkludere mine bemærkninger om lovforslaget her i almindelighed med, at heller ikke jeg vil tage medansvar for det ved tredje behandling. Det bærer i alt for høj grad præg af at komme haltende, efter at en udvikling er sket, og prøve at tage højde for denne udvikling. I stedet for burde en ny lov åbne nye muligheder, bl. a. mulighed for eksperimenter. Det gør loven nu i alt for ringe grad; den binder, den bremser, hvor den i stedet for burde inspirere og udfordre, og derfor kan jeg ikke tage medansvar for den.

(Kort bemærkning).

Karl Max Rasmussen: Jeg vil gerne have lov til at understrege noget af det, fru Anna Sejerø-Olsen og fru Meta Ditzel sagde om legemsøvelsernes betydning. Jeg er glad for, at det blev sagt, for også jeg beklagede allerede ved første behandling nedskæringen af faget legemsøvelser; jeg beklagede, at man på bekostning af flere rekreative fag skar ét fag så væsentligt ned, som man gjorde. Man kan se af den voldsomme reaktion, at det virkelig har betydning. Denne nedskæring har virkelig skabt en voldsom reaktion i offentligheden, og jeg vil da håbe, at rette vedkommende, d. v. s. læseplansudvalget, har forstået, at denne nedskæring ikke er ønskelig. Det var at forudse, at en sådan reaktion måtte komme. Over hele landet har der i mange måneder været propagandere for, at vi alle skal dyrke legemsøvelser og gøre motion for at modvirke det mekaniske samfunds tendens til, jeg havde nær sagt magelighed med en forøgelse af hjertesygdommene til følge. Alt, hvad vi har af sagkundskab inden for det sundhedsmæssige område, advarer imod at skære faget ned i skolen, hvor de gode vaner skal skabes og udvikles. Der er noget selvmodsigende i, at man på den ene side propagerer for le-

[Karl Max Rasmussen.]

gemsøvelser og motion og på den anden side skærer faget ned det sted, hvor det virkelig kan få nogen betydning. For ikke så mange år siden havde faget indtil 5 timer om ugen i de ældste klasser og kun for de alleryngste klasser havde det kun 2 timer. Nu menes det, at man kan klare sig med 2 timer om ugen på alle klassetrin. I andre lande er man gået den modsatte vej. Jeg har hørt, at man i Frankrig har 1 time om dagen i faget og betragter det som en nødvendighed i bevidstheden om dets værdi. Jeg beklager nedskæringen endnu en gang, men jeg ved, at der intet er at stille op nu. Jeg henstiller indtrængende, at læseplanudvalget tager spørgsmålet op til ny overvejelse, så de næste to skoleår bare bliver en uheldig digression, hvad faget legemsøvelser angår.

Må jeg som afslutning henstille til undervisningsministeren at tage det i betænkningen omtalte tilsynscirkulære op til overvejelse med den hensigt at få det bragt mere i overensstemmelse med nutiden. Der er jo sket et par ting siden 1943. Nu nævnte jeg, at vi fik afskaffet bødesystemet. Lad os få kigget på det cirkulære også.

Og så kan jeg i øvrigt anbefale lovforslagets overgang til tredje behandling.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Jeg vil gerne begynde med at sige tak til udvalget for det arbejde, der er udført, og tak for tilslutning til forslaget fra det konservative folkepartis, venstres, det radikale venstres og socialdemokratiets medlemmer af udvalget.

De ændringsforslag, som er stillet af fru Gunhild Due i betænkningen og af hr. Sigsgaard og hr. Kjær Rasmussen uden for betænkningen, vil jeg anbefale at stemme imod. Jeg har gjort opmærksom på ved første behandling af dette lovforslag, at vi ikke fra undervisningsministeriets side tilsigtede nogen ændringer af folkeskolens struktur med de ændringer af loven, vi har foreslået. Vi står over for en betydelig ændring af folkeskoleloven i forbindelse med gennemførelsen af 9 punkts programmet og udvidelsen af undervisningspligten fra 1972-73, og jeg betragter det som rigtigt ved den lejlighed at tage op de strukturelle ændringer inden for folkeskolen, som vil være ønskelige og nødvendige i forbindelse dermed. Jeg har

ikke ønsket at begynde mindre strukturelle ændringer på indeværende tidspunkt, og det er det synspunkt, der er givet tilslutning til af folketingsudvalgets flertal. Jeg må derfor anbefale at stemme imod de af fru Gunhild Due stillede ændringsforslag og hr. Sigsgaards og hr. Kjær Rasmussens ændringsforslag.

Til de bemærkninger, som i øvrigt er gjort af ordførerne, skal jeg komme med nogle enkelte kommentarer.

Hr. Karl Max Rasmussen talte om, at skolen skulle uddanne til et samfund i stadig udvikling og ikke til et statisk samfund. Det er naturligvis rigtigt, ingen vil kunne modsige det. Men jeg må måske have lov at minde hr. Karl Max Rasmussen om, at netop vedtagelsen af principbeslutningen om udbygningen af de grundlæggende uddannelser i 1970'erne har folketinget allerede lagt retningslinjer for en sådan ændring af skolen, som skal gennemføres i de kommende år.

Fru Ellen Strange Petersen efterlyste udkastet til undervisningsvejledning vedrørende den seksualoplysning, som nu bliver obligatorisk. Jeg må blankt erkende, at jeg ved første behandling gav et løfte, som jeg ikke havde tilstrækkelig baggrund for at give. Jeg sagde, at denne betænkning ville være færdig i løbet af et par måneder. Der vil heller ikke gå mere end to måneder fra det tidspunkt, man er gået i gang med at udarbejde den endeligt; jeg troede — og det beklager jeg at jeg har sagt — at man var kommet i gang allerede i februar; man kom ikke i gang før i marts. Men så snart den foreligger, skal jeg sørge for, at den både kommer til behandling på det sted, fru Ellen Strange Petersen nævnte, og tilstilles undervisningsudvalgets medlemmer.

Fru Anna Sejerøe-Olsen var inde på spørgsmålet om det arbejde, som skal gøres i forbindelse med sociale opgaver, samarbejde mellem skole og hjem o. lign. Jeg vil gerne understrege, hvad jeg sagde ved første behandling, og hvad der fremgår af et svar til udvalget på et spørgsmål, at det ikke er tanken fra ministeriets side at fastlægge generelle retningslinjer for de aktiviteter, der kan være tale om. Det må overlades til de kommunale skolemyndigheder at tilrettelægge disse aktiviteter efter lokale forhold og behov, og det er indlysende efter gennem-

[Undervisningsministeren.]

førelsen af skolestyrelsesloven, at såvel skolekommission som skolenævn vil blive inddraget i dette arbejde. Det vil være ganske naturligt, at det sker.

Fru Anna Sejerøe-Olsen beskæftigede sig også med spørgsmålet om gymnastiktimer, og det samme gjorde hr. Karl Max Rasmussen i sit sidste indlæg. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, hvad man åbenbart overser, at i det øjeblik man gennemfører en 5 dages uge, har man også kun gymnastiksale og andre faciliteter til idræt til rådighed i disse 5 dage, og det bevirker simpelt hen, at der bliver mangel på lokaler til at opretholde 3 timers gymnastik om ugen. Der er mulighed for, som det rigtigt er fremhævet, at lægge en time ekstra til, hvis man har lokalemulighederne, og det vil altså være noget, der er forskelligt fra sted til sted, og som skolenævn og skolekommissioner må tage stilling til. Men der er dog i hvert fald for de fem første klassetrins vedkommende mulighed for at lægge 3 timer til dette fag.

Så skal jeg blot gøre én bemærkning til Hr. Sigsgaard førte en diskussion, måske med sig selv, måske med socialdemokratiet, om, hvor bestemmelserne om elevindflydelse egentlig hører hjemme, om de hører hjemme i skolestyrelsesloven eller i folkeskoleloven. Jeg kan måske løse dette problem, idet jeg kan oplyse, at det cirkulære om skolenævn og skolekommissioner og elevrepræsentanters deltagelse i disse nævns møder — et cirkulære, som er udarbejdet på grundlag af den nye skolestyrelseslov, og som nu foreligger i korrektur — har regler om, hvilken indflydelse der tillægges elevråd. Jeg må måske på baggrund af den diskussion, der gik så hidsigt for et øjeblik siden, gøre opmærksom på, hvad det egentlig er vi tænker os, elevråd skal kunne deltage i. Det er spørgsmål om overholdelse af lovgivningens bestemmelser til modarbejdelse af skoleforsømmelser, løsning af sociale opgaver knyttet til skolen, samarbejde mellem skole og hjem, anskaffelse eller fornyelse af undervisningsmidler, forslag om udvidelser og forbedringer af skolelokaler og deres forsyning med materiel og inventar, planer og tegninger til nye bygninger og anlæg for skolen eller ændringer i bestående bygninger og anlæg, budgetforslag, der vedrører skolen, indstilling om afvisninger fra

undervisningsplanen og om særlige undervisningsformer ved skolen, udfærdigelse af særlige ordensregler for skolen og alle andre forhold, der vedrører elevernes trivsel. Jeg tror, at der med dette udkast til cirkulære, som vil være færdigt i løbet af denne måned, er givet eleverådene, hvor sådanne findes, mulighed for gennem deres deltagelse i skolenævn virkelig at være med i arbejdet for skolens udvikling.

Karl Max Rasmussen: Jeg kan faktisk ikke forstå, hvad hr. Sigsgaard blev så vred over, og jeg kan heller ikke forstå, hvor hr. Sigsgaard har fået det fra, at vi nu skulle have skiftet standpunkt. Jeg synes egentlig, jeg sagde tydeligt nok under første behandling og også i dag, hvad vi ønsker, hvad vi vil, og hvad vi ikke vil nøjes med, når vi skal til den gennemgribende revision af loven. Vi finder ikke, det har noget zweck bare for ét års skyld at gennemføre større ændringer i loven, for de kan ikke komme til at gælde for det skoleår, der nu skal til at begynde; skolerne er jo i fuld gang med at planlægge det — jeg har oven i købet hørt, at nogle er færdige med både fagfordeling og skemalægning. Der kan altså ikke ske noget i skoleåret 1970-71, og så er der kun 1971-72 tilbage, inden vi skal i gang med det helt nye, som vi venter os særdeles meget af. Vi har altså ikke skiftet standpunkt. Hr. Sigsgaard var også så vred over, vi gik imod hans ændringsforslag om realafdelingen og beviserne. Her kan jeg kun sige til hr. Sigsgaard, at det er sendt ud til skolerne som en konsekvens af det, vi vedtog sidste år.

Må jeg også sige, at hr. Sigsgaard åbenbart helt må have misforstået mig eller hørt direkte forkert; jeg sagde, vi ville stemme for ændringsforslaget til § 64, fordi det var identisk med det forslag, vi stillede sidste år, da vi havde ændringerne i skoleloven oppe, bl. a. ændringen af § 21. Vi har foreslået ændringer nøjagtig som den, der nu bliver foreslået til § 64, og den vil mit parti altså stemme for.

Må jeg sige til ministeren, at vist ved jeg da, at der er vedtaget en principbeslutning om udvidelse af undervisningspligten, men der står faktisk ikke noget i denne principbeslutning om, hvad loven kommer til at indeholde. Det er meget godt med en principbeslutning om udvidelse af undervis-

[Karl Max Rasmussen.]

ningstiden, men afgørende er det skam, hvordan skolestrukturen kommer til at se ud, hvad den skolelov kommer til at indeholde, som vi skal arbejde med under denne udvidelse af undervisningspligten.

Sigsgaard: Nu skal jeg ikke gøre flere bemærkninger. Jeg begriber stadig væk ikke, hvorfor man ikke vil tage det fremskridt, der ville ligge i en gennemførelse af SFs forslag om at ophæve den famøse deling i 5.-6. klasse; men det kan åbenbart ikke lykkes for hr. Karl Max Rasmussen at forklare mig det.

Der var et punkt, hr. Karl Max Rasmussen gik uden om i sine bemærkninger sidst. Jeg har hæftet mig meget ved, hvordan socialdemokratiet har ført i hvert fald mig, men vistnok også hele tinget og en stor del af offentligheden bag lyset, da man behandlede styrelsesloven. Den socialdemokratiske ordfører, hr. Ejner Nielsen, stod heroppe og sagde: vi vil ikke være med til de elevdemokratiseringsforslag, for de hører hjemme i folkeskoleloven. Når vi så kommer til folkeskoleloven, ser vi ikke et eneste initiativ fra socialdemokratisk side. Jeg begriber det simpelt hen ikke. Kunne vi ikke få en lille forklaring på det af den socialdemokratiske ordfører ved denne lejlighed, og kunne han ikke være så venlig med det samme at oplyse tinget om, hvornår socialdemokratiet så har tænkt sig at stille forslag om større elevdemokrati — for det har man jo sagt man går ind for. Hvor skal det så ske, og hvornår skal det så ske? Hvor langt er det skudt ud?

(Kort bemærkning).

Karl Max Rasmussen: Også det sagde jeg nogle ord om allerede ved første behandling af lovforslaget. Jeg er faktisk af den mening, at der ikke bør vedtages en skolelov, som ikke indeholder bestemmelser om elevråd. Jeg har givet udtryk for ved anden lejlighed, at ligesom vi i alle andre uddannelseslove har paragraffer om elevindflydelse, må det også komme i den nye skolelov, samtidig med at den af forrige århundrede duftende formålsparagraf tages op til en gennemgribende revision.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1 i betænkningen forkastedes med 54 stemmer mod 12; 30 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 1 uden for betænkningen af Sigsgaard og Kjær Rasmussen (se sp. 5620)

forkastedes med 86 stemmer mod 12; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2 uden for betænkningen af Sigsgaard og Kjær Rasmussen (se sp. 5620) betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 1 uden for betænkningen.

Ændringsforslag nr. 2 i betænkningen

forkastedes med 56 stemmer mod 12; 13 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 3 og 4 i betænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 uden for betænkningen af Sigsgaard og Kjær Rasmussen (se sp. 5620)

forkastedes med 56 stemmer mod 43; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 1 i den ændrede affattelse og §§ 2 og 3 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste dag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970.

(Lovforslaget (nr. 166) findes i tillæg D. sp. 4277, fremsættelsen i tidenden sp. 5362).